

IDÉBANK

Immaterielle kulturminner i lokalt perspektiv

Utkast på grunnlag av idédugnad 23/1-2018 og behandling i Øvre Eiker Kulturminneråd 13/2-2018

Denne idébanken er utarbeidet av Øvre Eiker kulturminneråd i samarbeid med lokale lag og foreninger. Den er forankret i Øvre Eiker kommunes kulturstrategi og kulturminnevernplan 2016-2019, der det legges vekt på bevaring av immaterielle kulturminner i et lokalt perspektiv.

Formålet er både å gi en oversikt over hva som alt gjøres for å bevare den immaterielle kulturminnearven, og samtidig legge fram noen idéer til framtidige aktiviteter og prosjekter. Dette er gruppert i fire hovedområder:

- Håndverk og husflid
- Musikk- og dansetradisjoner
- Mattradisjoner
- Dialekt

Imidlertid er det slik at mange av de tiltakene som nevnes, med fordel kan gå på tvers av flere av disse områdene.

Denne idébanken må sees i sammenheng med de øvrige idébankene for kulturarv og lokalhistorie, spesielt «Formidling av kulturarv og lokalhistorie» og «Lokalhistorie og kulturminner for barn og unge».

Både i nasjonal og internasjonal sammenheng gjøres det en hel del for å ivareta de immaterielle kulturminnene på ulike måter, både med hensyn til utdanning og yrkesopplæring og innenfor frivillige organisasjoner. Det er viktig at de tiltakene og tilbudene som finnes blir synliggjort på lokalplanet, samtidig som det bidras til å skape interesse for slike emner gjennom lokale arrangementer og formidlingsopplegg.

Håndverk/husflid

Bygdekvinnelagene har tradisjonelt vært aktive tradisjonsbærere for husflidstradisjoner, og dette har i ulike sammenhenger blitt presentert for gjennom ulike arrangementer, som for eksempel Høstmarkedet ved Düvelgården. Andre frivillige organisasjoner praktiserer håndverk og husflid innenfor snevrere områder – eksempler på dette er Eiker Vevklubb, Fiskum Quiltelag, Eiker Knivklubb, Motorhistorisk Klubb og Skrothaugen Maskinlag. Samtidig finnes det flere uformelle miljøer og enkeltpersoner som driver med ulike former for tradisjonshåndverk. Etniske minoriteter, som tatere og skogfinner, har en historisk tilknytning til Eiker, og de har også husflids- og håndverkstradisjoner som det også er ønskelig å ta vare på. Det samme gjelder innvandrere med ulik

kulturbakgrunn. Den kunnskapen og kompetansen som finnes i alle disse miljøene er en viktig ressurs, og det er en utfordring å ta i bruk dette i enda større grad enn før.

Eiker Husflidslag, som ble stiftet høsten 2017, ønsker å drive opplæring og kursvirksomhet innenfor et bredt spektrum av husflid og tradisjonshåndverk i alle aldersgrupper, men med et spesielt fokus på barn og ungdom. Laget ønsker et samarbeid med ulike typer organisasjoner og kan få en viktig rolle både når det gjelder å spre interesse for husflid/tradisjonshåndverk og med hensyn til å ta i bruk de ressursene og ressurspersonene som finnes lokalt.

Husflid er også viktig på mer uformelle arenaer. Eksempler på dette er strikkekaféer, som blant annet arrangeres ved Øvre Eiker Bibliotek og ved Frivilligsentralen i Hokksund. Dette kan også være aktuelle møteplasser som kan brukes til å spre interesse for ulike tilbud og arrangementer.

Kunst- og håndverksfagets plass i skolen er en viktig faktor, og det kan være aktuelt å utvikle slike tilbud i forbindelse med «Den kulturelle skolesekken» (jfr. Idébanken «Lokalhistorie og kulturminner for barn og unge»). Skolene kan også brukes til å spre kunnskap om kurstilbud, både blant elever og lærere, og til å informere om muligheter for utdanning innenfor kunst- og håndverksfag.

Familiearrangementer og skoleferietilbud rettet mot barn og unge kan være viktig for å vekke interessen for husflid og håndverkstradisjoner i ung alder. Eksempler på slike arrangementer kan være «Barnetorsdagene» ved Fossesholm Herregård, «Åpen dag» ved Norsk Motorhistorisk Senter, «Fiskum Middelalderdager» og arrangementer i regi av Barnas Historielag. Denne typen tilbud vil kunne utvides gjennom et systematisk samarbeid mellom kommunen og ulike organisasjoner.

En håndverkstradisjon som er særegen for dette distriktet, er byggingen av de tradisjonelle elvebåtene, som har vært i bruk på Drammenselva, men også på innsjøer og skogsvann. Nedre Eiker kommune tok i 2017 initiativ til et prosjekt for å bevare denne tradisjonen, og dette er et prosjekt som også har stor interesse for Øvre Eiker. En aktuell samarbeidspartner kan være Østsidens Jeger- og Fiskerforening, der det finnes et miljø med kompetanse på dette feltet.

Glassblåsing og glassgraving er andre håndverk med spesielle historiske røtter i Hokksund. Som håndverkstradisjoner må dette ses i et internasjonalt perspektiv, men likevel kan det være aktuelt å bruke miljøet rundt Nøstetangen glass til å skape interesse for dette håndverket blant barn og unge

Musikk- og dansetradisjoner

Eiker Spellemannslag og Haug BU's leikarring har gjennom lang tid arbeidet for å dokumentere tradisjonsmusikken fra Eiker gjennom innsamling av noter, innspillinger og videoopptak. Dette materialet oppbevares blant annet av Eiker Arkiv og Folkemusikksenteret i Sigdal. I tillegg har disse foreningene arbeidet for å videreføre denne musikken som en levende tradisjon. For at dette skal kunne fortsette, er det viktig å arbeide for rekruttering, samt å bruke denne musikken i forbindelse med ulike arrangementer. Spesielt vil det være viktig at det finnes steder der barn og unge får anledning til å høre og lære denne formen for musikk og dans.

Også andre musikkformer er en viktig del av det lokale kulturlivet de siste hundre årene, som korpsmusikk og korsang. Viktige tradisjonsbærere er Hokksund Mannskor, Vestfossen Mannskor,

Øvre Eiker Veterankorps, Vestfossen salongorkester m.fl. De siste 50-60 årene har det også vært mange lokale band innenfor jazz, pop, rock, visesang og andre sjangere. Mye av denne historien er dokumentert gjennom bokprosjekter, utstilling og foredrag, samt innsamling av lydopptak og annet materiale. -tradisjoner fra de siste 50-60 årene er dokumentert. Også disse musikkformene er det nødvendig at brukes i ulike sammenhenger, dersom de skal overleve som en del av det lokale kulturlivet.

Mattradisjoner

Også med hensyn til tradisjonsmat er bygdekvinnelagene viktige tradisjonsbærere. Eiker Matfestival er en viktig arena for å presentere disse tradisjonene, men også andre typer arrangementer kan brukes til dette. For eksempel har Bakke bygdekvinnelag servert tradisjonsmat fra skogfinne-kulturen under Høstmarkedet ved Düvelgården, og Fiskum Kulturminnelag har tatt opp matlaging etter middelalder-oppskrifter og innsamling av spiselige vekster fra naturen. Mat fra nyere tid, som for eksempel «krisepopskrifter» fra andre verdenskrig har også en plass i dette.

En del lokale matoppskrifter er bevart, men det er gjort lite systematisk innsamling på dette feltet. En måte for å bevare og gjenopplive de lokale mattradisjonene, kan være å danne «matklubber» som arbeider med dette, enten innenfor organisasjoner eller som rent private grupper. Dette kunne også inkludere mattradisjoner fra etniske minoriteter og innvandrere.

Dialekt

Den lokale dialekten har gjennomgått store endringer i løpet av de siste generasjonene. Det er neppe realistisk å gjeninnføre det gamle talemålet, men det er en viktig kulturhistorisk oppgave å dokumentere den tradisjonelle den gamle dialekten gjennom lydopptak med dialektprøver og ordsamlinger. En del er gjort på dette området, men dette er viktig å fortsette med dette arbeidet. Det finnes for eksempel flere Facebook-grupper med dette som tema. Ting som kommer fram her bør bevares for ettertida og gjøres tilgjengelig sammen med lydprøver og annet innsamlet materiale, slik at også nye generasjoner kan få kjennskap til den gamle Eikerdialekten.

Mulige tiltak

Som en oppsummering presenteres det en del idéer til konkrete tiltak:

- Samarbeid rundt markedsføring av kurs- og opplæringstilbud, for eksempel gjennom felles brosjyre som presenterer ulike organisasjoner og arrangementer, med henvisning til nettsider der en kan få mer informasjon .
- Bruk av eksisterende arrangementer til å sette kulturarven på dagsorden – aktuelle steder Eiker Matfestival, Barnetorsdager på Fossesholm, Åpen dag ved Motorhistorisk Senter, Vestfossen 24 timer, Fiskum middelalderdager, Høstmarked ved Düvelgården m.fl. Arrangørene oppfordres til å tenke utenfor det som er hovedfokus for arrangementet og engasjere aktører innenfor husflid, musikk og mattradisjoner.

- Ulike former for lokalhistorie og kulturarv kan formidles til barn og unge gjennom et ferietilbud. Aktuelle emner kan for eksempel være tradisjonelle barneleiker som er i ferd med å bli glemt, matlaging, dans, bygging av skigard, tømmerkjøring med hest, fyrsetting, isskjæring, kullbrenning og bygging av vannhjul. Slike arrangementer kan brukes for å skape interesse og rekruttering til andre opplæringstilbud.
- Danne matklubber, som både kan samle inn oppskrifter og prøve dem ut i praksis. Slike grupper kan nå ut til et bredere publikum gjennom ulike typer arrangementer.
- Øke tilgjengeligheten av den dokumentasjonen som finnes rundt immaterielle kulturminner, for eksempel i form av noter, musikkinnspillinger, dialektprøver m.m. Eiker Arkivs nettsider kan være en plattform for dette, men samtidig er det ønskelig å ta i bruk interaktive løsninger, slik at alle kan bidra i denne prosessen.

Prosesen videre

Kulturminnerådet kommer til å behandle innspillene fra idédugnaden og lage et utkast til idébank, som de som var til stede på idédugnaden vil få anledning til å kommentere og eventuelt drøfte på en ny samling. Det var uansett stemning for å møtes igjen og snakke videre om de forslagene som hadde kommet fram. Norsk Motorhistorisk Klubb foreslo at den neste samlingen kunne være i Motorhistorisk Senter på Burud.